

**ความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาในจังหวัดนครปฐมต่อประกาศกระทรวง
สาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรม
ชุมชน ในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557**

**PHARMACY OWNERS' OPINIONS IN NAKHON PATHOM PROVINCE ON THE
NOTIFICATION OF THE MINISTRY OF PUBLIC HEALTH B.E. 2557 (2014) ON THE
REGULATIONS OF SETTING, EQUIPMENT AND GOOD PHARMACY PRACTICE**

วิวัฒน์ ถาวรวัฒนยงค์*, ชนิกา อยู่กลิ่นเถื่อน, พัชรินทร์ ปัญญาเครือ, รวิวรรณ นาครินทร์ และ เอกสิทธิ์ อธิตระกูลเลิศ

WIWAT THAVORNWATTANAYONG, CHANIKA YUKLANTHUAN, PATCHARIN PANYAKRUA,

RAWIWAN NAKARIN AND EKASIT ATHITRAKONLERT

ภาควิชาเภสัชกรรมชุมชน คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม

Department of Community Pharmacy, Faculty of Pharmacy, Silpakorn University, Sanamchandra Palace, Nakorn Pathom

*ติดต่อผู้พิมพ์ : ajwiwat@gmail.com

*Corresponding author: ajwiwat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาต่อประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน ตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557 ในการปฏิบัติตามและความต้องการให้รัฐสนับสนุน ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูล ณ วันที่ 27 มี.ค. - 4 เม.ย. 2558 โดยใช้แบบสอบถามและมีแบบสอบถามตอบกลับจำนวน 94 ฉบับ จากจำนวนทั้งหมด 294 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 31.97 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ข้อมูลความคิดเห็นในการปฏิบัติตามและความต้องการให้รัฐสนับสนุนตามประกาศกระทรวงฯ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน หมวดบุคลากร เป็นเรื่องที่มีผู้ประกอบการร้านยามีความคิดเห็นในการปฏิบัติตามได้มากที่สุด (ร้อยละ 66.17) ส่วนในหมวดการให้บริการทางเภสัชกรรมกับผู้ป่วย เป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการร้านยามีความคิดเห็นในการปฏิบัติตามได้น้อยที่สุด (ร้อยละ 13.74) โดยสิ่งที่ผู้ประกอบการร้านยาส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นอุปสรรคและต้องการให้รัฐสนับสนุน ได้แก่ เรื่องให้รัฐออกแบบฟอร์มที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยเฉพาะในเรื่องฉลากบนซองบรรจุยา (ร้อยละ 10.64) งบประมาณเรื่องปรับปรุงสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันให้มีพื้นที่ขาย ให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยาติดต่อกันขนาดไม่น้อยกว่า 8 ตร.ม. (ร้อยละ 5.32)

คำสำคัญ : กฎหมายยา, วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน

Abstract

This research aimed to survey the opinions of Pharmacy owners toward the Notification of the Ministry of Public Health B.E. 2557 (2014) on the regulations of settings, equipments and

Good Pharmacy Practice : GPP compliance and the need for government support. The data were collected by using a questionnaire. There were 94 replies received of the total 294 of surveys which were calculated as 31.97%. Demographic information, compliance, and the need for government support were analyzed by using descriptive statistics which were frequency, means, percentage, and standard deviation.

The result showed that the guidelines for community pharmacy on personal classification was the most performance (66.17%). Whereas the pharmaceutical services classification was the least performance (13.74%). The most important barrier for pharmacy owner and the need for government support were design the standard form which were composed of the label of sachets (10.64%), funding for renovation of the selling and counseling space in drug store with at least 8 square meters (5.32%).

Keywords : drug act, good pharmacy practice : GPP

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ร้านยาถือเป็นบริการที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากในระดับหนึ่งและเป็นทางเลือกแรก ๆ ของประชาชนที่จะใช้บริการเมื่อมีอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น¹ เพราะการดำเนินชีวิตของประชาชนในปัจจุบันนี้ต้องแข่งขันกับเวลา ต้องการความรวดเร็ว ดังนั้นเมื่อมีอาการเจ็บป่วยขึ้นมาประชาชนก็จะไปใช้บริการร้านยาเป็นอันดับแรก โดยในปัจจุบันนี้มีร้านยาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งที่ได้มาตรฐานและไม่ได้มาตรฐานตามที่สภาเภสัชกรรมกำหนด บางร้านก็เป็นร้านยาคุณภาพ แต่บางร้านก็ยังไม่ได้เป็นร้านยาคุณภาพ โดยร้านยาที่ต้องการเข้าสู่การเป็นร้านยาคุณภาพสามารถทำได้โดยแสดงความจำนงขอรับการประเมินเป็นร้านยาคุณภาพต่อสภาเภสัชกรรม และส่งแบบประเมินตนเองตามเกณฑ์มาตรฐานร้านยาประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับจากร้านยาคุณภาพคือ ทำให้ผู้บริโภคมั่นใจได้ว่าจะได้รับการที่มีคุณภาพ มีหลักปฏิบัติที่เชื่อถือและตรวจสอบได้

ซึ่งหน้าที่ของเภสัชกรร้านยา คือ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องโรคและยา โดยเภสัชกรต้องอยู่ประจำการตลอดเวลา เพราะในแต่ละครั้งที่มีการใช้ยา ผู้บริโภคมีโอกาสเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายเกิดขึ้น ดังนั้นการให้บริการด้านยาดังกล่าวต้องตั้งอยู่บนหลักของความเป็นธรรมและความถูกต้อง โดยมีกฎหมายเป็นมาตรการหนึ่งในการควบคุม กำกับและดูแล และเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2557 ได้มีการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557 ซึ่งประกาศกระทรวงฯ ฉบับนี้ มุ่งปรับมาตรฐานร้านยาให้มีความพร้อม เป็นมาตรฐานเดียวกัน² โดยให้โอกาสร้านยาที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายกระทรวงเดิม มีระยะเวลาให้ปรับปรุงพัฒนาร้านยาได้ไม่เกินแปดปี ขณะที่ร้านยาเปิดใหม่ ประกาศกระทรวงฉบับนี้จะมีการกำหนดให้ปฏิบัติตามวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน (Good Pharmacy Practice : GPP) โดยที่ GPP ในรูปแบบเดิม คือ

โครงการร้านยาคุณภาพ เป็นโครงการโดยสมัครใจไม่มีสภาพบังคับ ใครจะสมัครก็ได้ แต่เมื่อ GPP ปรากฏในกฎหมายใหม่ ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในประกาศกระทรวงฯ ฉบับนี้ ก็จะมีสภาพบังคับตามกฎหมายทันที เพื่อให้ร้านยาทั่วประเทศเป็นร้านยาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในการรักษาผู้ป่วยได้อย่างเท่าเทียมกัน เพราะวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนเป็นแนวทางในการพัฒนาร้านยา เน้นให้เห็นความสำคัญของเรื่องการให้บริการด้านโรคและยา บอกรับการบริการที่มีคุณภาพและแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาบริการของร้านยา³ การวิจัยนี้มุ่งสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาต่อประกาศกระทรวงฯ ว่าสามารถปฏิบัติตามประกาศกระทรวงฯ ได้มาก-น้อยเพียงใด และผู้ประกอบการร้านยามีข้อเสนอแนะหรือสิ่งที่ต้องการให้ทางรัฐ โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุข สนับสนุนช่วยเหลือด้านใดบ้าง สำหรับการพัฒนาร้านยาของตนให้เข้าตามเกณฑ์ของประกาศกระทรวงฯ

วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาต่อประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยา แผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557 และความต้องการสนับสนุนจากรัฐในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

นิยามศัพท์

ผู้ประกอบการร้านยา คือ เจ้าของร้านยา ทั้งที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกรหรือผู้ที่เจ้าของร้านยามอบอำนาจให้เป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจแทนเจ้าของร้านยาทุกอย่าง ยกเว้นเจ้าของร้านยาที่เป็นร้านยา chain store เนื่อง

จากการที่ผู้ที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ประกอบร้านยาหรือเจ้าของกิจการ ซึ่งร้านยา Chain Store ตามสาขาต่าง ๆ เป็นเพียงเภสัชกรที่มาปฏิบัติหน้าที่จ่ายยาเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ไม่ใช่ผู้ที่ทำการตัดสินใจขายร้านยาหรือปรับปรุงร้านให้เข้าตามเกณฑ์ของประกาศกระทรวงฯ ดังกล่าว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จะช่วยสะท้อนความสามารถในการปฏิบัติตามประกาศกระทรวงฯ ของผู้ประกอบการร้านยา เพื่อดูแนวโน้มในการให้ความร่วมมือและนำข้อมูลจากงานวิจัยเป็นข้อเสนอแนะสิ่งที่ผู้ประกอบการร้านยาต้องการให้รัฐบาล โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุข สนับสนุนสำหรับการพัฒนาร้านยาของตนให้เข้าตามเกณฑ์ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยา แผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557

วิธีการดำเนินงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (cross sectional survey research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่นำมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) ในจังหวัดนครปฐมจากฐานข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม โดยมีเกณฑ์ในการคัดออก คือ ร้านขายยาที่เป็นร้าน chain store เพราะร้านยา chain store ส่วนใหญ่เภสัชกรที่ประจำอยู่ร้าน คือ เภสัชกรที่มาปฏิบัติหน้าที่จ่ายยาเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ไม่ใช่ผู้ประกอบการ

ร้านยาที่แท้จริง จึงมีจำนวนร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) ที่เข้าเกณฑ์จำนวน 294 ร้าน โดยสิ่งที่ต้องการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ ระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาต่อประกาศกระทรวงฯ และความต้องการสนับสนุนจากรัฐในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

เครื่องมือวิจัย

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการร้านยา

ส่วนที่ 2 เป็นความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาต่อประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557 (แบ่งความคิดเห็นเป็น 3 ระดับ) และความต้องการสนับสนุนจากรัฐในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

คณะผู้วิจัยจะประเมินแบบสอบถามตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถาม (content validity) และวัดความเที่ยงของข้อคำถามเพื่อปรับปรุงให้เครื่องมือมีความถูกต้อง เที่ยงตรงมากขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และวิเคราะห์ความเที่ยงตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าแอลฟา = 0.985

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	36	38.3
หญิง	58	61.7

วิธีการเก็บข้อมูล

ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังร้านยาจำนวน 294 ร้าน ระหว่างวันที่ 27 มีนาคม 2558 ถึงวันที่ 4 เมษายน 2558

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้โปรแกรม open ware PSPP version 0.8.3, 29 June 2007 สถิติที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (descriptive Statistic) ได้แก่ ความถี่ อัตรา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษานี้ได้ทำการเก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามไปยังร้านยาจำนวน 294 ร้าน ได้ตอบกลับมาจำนวน 94 ร้าน (ร้อยละ 31.97) ผลการศึกษาได้ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

กลุ่มที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 61.7) มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี (ร้อยละ 36.17) มีระดับการศึกษาปริญญาตรีทางเภสัชศาสตร์ (ร้อยละ 56.38) ซึ่งศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาของภาครัฐ (ร้อยละ 74.47) เป็นผู้ประกอบการร้านยาและเป็นเภสัชกร (ร้อยละ 61.70) และส่วนใหญ่ยังไม่เป็นร้านยาคุณภาพ (ร้อยละ 85.11) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
อายุ		
< 30 ปี	21	22.34
31 - 40 ปี	34	36.17
41 - 50 ปี	19	20.21
51 - 60 ปี	15	15.96
> 60 ปี	5	5.32
ระดับ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	6	6.38
ปริญญาตรีทางเภสัชศาสตร์	53	56.38
สูงกว่าปริญญาตรีทางเภสัชศาสตร์	11	11.7
ปริญญาตรีสาขาอื่น	17	18.09
สูงกว่าปริญญาตรีสาขาอื่น	7	7.45
สถานบันการศึกษา		
ภาครัฐ	70	74.47
ภาคเอกชน	20	21.28
ต่างประเทศ	4	4.26
ความเกี่ยวข้องกับร้านยา		
ผู้ประกอบการร้านยาและเป็นเภสัชกร	58	61.7
ผู้ประกอบการร้านยาแต่ไม่ได้เป็นเภสัชกร	18	19.15
ผู้มีอำนาจแทนผู้ประกอบการร้านยา	18	19.15
สถานะของการเป็นร้านยาคุณภาพ		
เป็น	14	14.89
ไม่เป็น	80	85.11

ความคิดเห็นในภาพรวมของผู้ประกอบการร้านยา ต่อประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557

ตารางที่ 2 ภาพรวมร้อยละของคะแนนความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาต่อประกาศกระทรวงฯ

ข้อกำหนด	ร้อยละของคะแนนความคิดเห็น (%)			
	0	1	2	3
ข้อ 1 สถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน	0.75	7.98	29.89	61.38
ข้อ 2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการขายยา การเก็บและการควบคุมหรือการรักษาคุณภาพยา	5.32	10.18	25.08	59.42
ข้อ 3 วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน				
หมวด บุคลากร (5 ข้อ)	1.49	4.25	28.09	66.17
หมวด การควบคุมคุณภาพยา (7 ข้อ)	0.46	4.71	31.91	62.92
หมวด การให้บริการทางเภสัชกรรมกับผู้ป่วย (12 ข้อ)	1.68	13.74	35.11	49.47

คะแนนเต็ม 3 คะแนน, 0 = ข้อกำหนดกฎหมายไม่ชัดเจน, 1 = ปฏิบัติได้น้อยสุด, 3 = ปฏิบัติได้มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อกำหนดที่ 3 เรื่อง วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน หมวดบุคลากร เป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการร้านยา มีความคิดเห็นในการปฏิบัติตามได้มากที่สุด รองลงมา คือ หมวดการควบคุมคุณภาพยา ส่วนข้อกำหนดที่ 2 เรื่อง สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันต้องมีอุปกรณ์ที่ใช้ใน

การขายยา การเก็บและการควบคุมหรือการรักษาคุณภาพยา และข้อกำหนดที่ 3 เรื่อง วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน หมวดการให้บริการทางเภสัชกรรมกับผู้ป่วย เป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการร้านยา มีความคิดเห็นในการปฏิบัติตามได้น้อยและน้อยที่สุด ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ร้อยละของคะแนนความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาต่อข้อกำหนดต่าง ๆ ในประกาศกระทรวงฯ

ข้อกำหนด	ร้อยละของคะแนนความคิดเห็น (%)			
	0	1	2	3
ข้อ 1 สถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน				
1.สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันต้องมีพื้นที่ขาย ให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยาติดต่อกันขนาดไม่น้อยกว่า 8 ตร.ม. (ทั้งนี้ไม่รวมถึงพื้นที่เก็บสำรองยา) โดยความยาวทุกด้านของพื้นที่ต้องไม่น้อยกว่า 2 ม.	1.1	13.8	25.5	59.6
2.กรณีมีพื้นที่เก็บสำรองยาเป็นการเฉพาะจะต้องมีพื้นที่ที่เพียงพอ สำหรับการจัดเก็บรักษายาประเภทต่าง ๆ ตลอดถึงวัสดุ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ อย่างเป็นระเบียบ เหมาะสม	0	9.5	51.1	39.4
3.บริเวณสำหรับให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยา ต้องเป็นสัดส่วนแยกออกจากส่วนบริการอื่น อย่างชัดเจนมีพื้นที่พอสำหรับการให้คำปรึกษาและการจัดเก็บประวัติ รวมทั้งจัดให้มีโต๊ะเก้าอี้สำหรับเภสัชกรและผู้มาขอรับคำปรึกษาอยู่ในบริเวณดังกล่าว พร้อมทั้งมีป้ายแสดงชัดเจนว่าเป็นบริเวณสำหรับให้คำปรึกษา	0	24.5	52.1	23.4
4.สถานที่ขายยาต้องมีความมั่นคง มีทะเบียนบ้านที่ออกให้โดยส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่ เป็นอาคารชุด ต้องเป็นพื้นที่อนุญาตให้ประกอบกิจการ ไม่ใช่ที่พักอาศัย	1.1	7.4	14.9	76.6
5.สถานที่ขายยาต้องมีความแข็งแรงก่อสร้างด้วยวัสดุที่คงทนถาวร เป็นสัดส่วนชัดเจน	0	0	8.5	91.5
6.สถานที่ขายยาต้องถูกสุขลักษณะ สะอาด เป็นระเบียบ เรียบร้อย มีการควบคุมป้องกันสัตว์ แมลงรบกวน ไม่มีสัตว์เลี้ยงในบริเวณขายยาและ อาคารถ่ายเทสะดวก	0	2.1	26.6	71.3
7.สถานที่ขายยาต้องมีสภาพเหมาะสมต่อการรักษาคุณภาพยา โดยในพื้นที่ขายยาและเก็บสำรองยา ต้องมีการถ่ายเทอากาศที่ดี แห้ง อุณหภูมิต้องไม่เกิน 32 องศาเซลเซียส และแสงแดดต้องไม่ส่องโดยตรงถึงผลิตภัณฑ์ยา	0	2.1	30.9	67
8.สถานที่ขายยาต้องมีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านเอกสาร ฉลากผลิตภัณฑ์ยา และป้ายแสดงต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน	0	0	11.7	88.3
9.บริเวณจัดวางยาอันตรายและยาควบคุมพิเศษ ในพื้นที่ขายยาจะต้อง	1.1	5.3	35.1	58.5
(9.1) มีพื้นที่เพียงพอในการจัดวางยาแยกตามประเภทของยาและสามารถติดป้ายแสดงประเภทของยาให้ชัดเจนตามหลักวิชาการ				
(9.2) จัดให้มีวัสดุทึบใช้ปิดบัง บริเวณที่จัดวางยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ สำหรับปิดในเวลาที่เภสัชกรหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ และ จัดให้มีป้ายแจ้งให้ทราบว่าเภสัชกรหรือผู้ มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่แสดงไว้ให้ชัดเจนจากภายนอกสถานที่	4.3	14.9	42.6	38.2

ตารางที่ 3 ร้อยละของคะแนนความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาต่อข้อกำหนดต่าง ๆ ในประกาศกระทรวงฯ (ต่อ)

ข้อกำหนด	ร้อยละของคะแนนความคิดเห็น (%)			
	0	1	2	3
ข้อ 2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการขายยา การเก็บและการควบคุมหรือการรักษาคุณภาพยา				
1.ตู้เย็น (เฉพาะกรณีมียาที่ต้องเก็บรักษาในอุณหภูมิที่ต่ำกว่าอุณหภูมิห้อง) จำนวน 1 เครื่องในสภาพที่ใช้งานได้ตามมาตรฐาน มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการจัดเก็บยาแต่ละชนิดเป็นส่วนเฉพาะ ไม่ใช่เก็บของปะปนกับสิ่งของอื่น	3.2	16	39.3	41.5
2.ภาชนะบรรจุยาอย่างน้อย 2 ภาชนะในสภาพใช้งานได้ และกรณีต้องมีการแบ่งบรรจุยา กลุ่มเพนนิซิลิน หรือ ยาซัลโฟนาไมด์ หรือยาต้านการอักเสบชนิดที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ (NSAID) อุปกรณ์นับเม็ดยาสำหรับยาในกลุ่มยาเพนนิซิลิน หรือ ยาซัลโฟนาไมด์หรือยาต้านการอักเสบชนิดที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ (NSAID) ให้แยกใช้เด็ดขาดจากยาในกลุ่มอื่น ๆ	1.1	2.1	18.1	78.7
3.เครื่องวัดความดันโลหิต (ชนิดอัตโนมัติ) จำนวน 1 เครื่อง ในสภาพที่ใช้งานได้ตามมาตรฐาน	5.3	7.4	20.3	67
4.เครื่องชั่งน้ำหนักคนจำนวน 1 เครื่อง ในสภาพที่ใช้งานได้	3.2	1	18.1	77.7
5.อุปกรณ์ที่วัดส่วนสูงคนจำนวน 1 เครื่องในสภาพที่ใช้งานได้	10.6	14.9	33	41.5
6.อุปกรณ์สำหรับดับเพลิงจำนวน 1 เครื่องในสภาพที่สามารถพร้อมใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในบริเวณสถานที่เก็บยา	9.6	22.3	22.3	45.8
7.ชั้นวางยาหรือ Pallet เพื่อจัดเก็บให้ยาสูงขึ้น พ้นการสัมผัสกับพื้นจำนวนเพียงพอ	4.3	7.4	24.5	63.8
ข้อ 3 วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน				
หมวดบุคลากร				
1.เภสัชกรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการให้บริการทางเภสัชกรรมชุมชน	1.1	1.1	12.7	85.1
2.พนักงานร้านยาทุกคน ต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายยา และงานที่ได้รับมอบหมาย จนสามารถปฏิบัติงานได้ดี และผ่านการอบรมอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ	3.2	9.6	43.6	43.6
3.เภสัชกรจะต้องแต่งกายด้วยเสื้อกาวน์สีขาว ติดเครื่องหมายสัญลักษณ์ของสภาเภสัชกรรม และมีป้ายแสดงตน ทั้งนี้เป็นไปตามควร เหมาะสมแก่ฐานะและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพเภสัชกรรม แสดงตนให้แตกต่างจากพนักงานร้านยาและบุคลากรอื่นภายในร้านขายยา	0	2.1	21.3	76.6
4.การแต่งกายของพนักงานร้านยาและบุคลากรอื่นภายในร้านขายยาต้องให้เสื้อ ป้ายแสดงตน ไม่สื่อบนในทางที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจว่าเป็นเภสัชกร	2.1	3.2	29.8	64.9
5.มีการแบ่งแยกบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของเภสัชกร พนักงานร้านยา และบุคลากรอื่นภายในร้านขายยาในการให้บริการให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงความถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยยาและกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเภสัชกรรม	1.1	5.3	33	60.6
หมวด การควบคุมคุณภาพยา				
6.ต้องมีการคัดเลือกยา และจัดหาจากผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จำหน่ายที่ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยยา และมีมาตรฐานตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต จัดเก็บ และการขนส่ง	0	1.1	25.5	73.4
7.ต้องมีการเก็บรักษา ยา ภายใต้อุณหภูมิที่เหมาะสม หลีกเลี่ยงแสงแดด เป็นไปตามหลักวิชาการ เพื่อให้ยามีคุณภาพที่ดี	0	0	24.5	75.5
8.ต้องมีระบบตรวจสอบยาหมดอายุ, เสื่อมคุณภาพที่มีประสิทธิภาพเพื่อไม่ให้มีไว้ ณ จุดจ่ายยา	0	0	38.3	61.7
9.ต้องมีระบบการส่งคืนหรือทำลาย ยาที่หมดอายุ หรือ ยาเสื่อมคุณภาพ ให้ชัดเจน ถูกต้องตามหลักวิชาการ ไม่เป็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรวมถึงระบบการป้องกันการนำยาดังกล่าวไปจำหน่าย	0	8.5	33	58.5
10.ต้องมีระบบการตรวจสอบคุณภาพ ยาคืนหรือยาเปลี่ยน ก่อนกลับมาจำหน่าย โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพของยาและความปลอดภัยของผู้ใช้ยา	2.1	5.3	29.8	62.8
11.ต้องจัดให้มีระบบเอกสารที่เกี่ยวกับการจัดหา จัดการคลังสินค้าและการจำหน่าย ให้ถูกต้อง เป็นปัจจุบันสามารถสืบย้อนได้	1.1	16	39.3	43.6
12.ต้องเลือกภาชนะบรรจุยาที่เหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้ยาเสื่อมสภาพก่อนเวลาอันควรพร้อมฉลากยา	0	2.1	33	64.9

ตารางที่ 3 ร้อยละของคะแนนความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาต่อข้อกำหนดต่าง ๆ ในประกาศกระทรวงฯ (ต่อ)

ข้อกำหนด	ร้อยละของคะแนนความคิดเห็น (%)			
	0	1	2	3
13.การให้บริการทางเภสัชกรรม ตามหน้าที่ที่กฎหมายว่าด้วยยาและกฎหมายวิชาชีพเภสัชกรรมต้องปฏิบัติ โดยเภสัชกร	0	7.4	27.7	64.9
14.ต้องซักถามข้อมูลที่เป็นของผู้มารับบริการ เพื่อประกอบการพิจารณาเลือกสรรยา หรือผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย เหมาะสมกับผู้ป่วยตามหลักวิชาการ สมเหตุสมผล ตามมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ	0	2.1	20.2	77.7
15.จัดให้มีฉลากบนซองบรรจุยาหรือภาชนะบรรจุยานัตถุ์ และยาควบคุมพิเศษที่ส่งมอบให้ผู้รับบริการโดยต้องแสดงข้อมูลอย่างน้อย ดังต่อไปนี้ (1) ชื่อ ที่อยู่ของร้านขายยาและหมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ (2) ข้อมูลเพื่อให้ผู้รับบริการใช้ยาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ปลอดภัยติดตามได้ ดังนี้ (ก) วันที่จ่ายยา (ข) ชื่อผู้รับบริการ (ค) ชื่อยาที่เป็นชื่อสามัญทางยาหรือชื่อการค้า (ง) ความแรง (จ) จำนวนจ่าย (ฉ) ข้อบ่งใช้ (ช) วิธีใช้ยา ที่ชัดเจนเข้าใจง่าย (ซ) ฉลากช่วย คำแนะนำคำเตือน (ฌ) ลายมือชื่อเภสัชกร	0	26.6	56.4	17
16.การส่งมอบยานัตถุ์ ยาควบคุมพิเศษ ให้กับผู้รับบริการเฉพาะราย ต้องกระทำโดยเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการเท่านั้น พร้อมให้คำแนะนำ ตามหลักวิชาการและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ โดยต้องให้ข้อมูลดังนี้ (ก) ชื่อยา (ข) ข้อบ่งใช้ (ค) ขนาด และวิธีการใช้ (ง) ผลข้างเคียง(ถ้ามี)และอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาที่อาจเกิดขึ้น (จ) ข้อควรระวังและข้อควรปฏิบัติในการใช้ยา (ฉ) การปฏิบัติเมื่อเกิดปัญหาจากการใช้ยา	0	9.6	33	57.4
17.มีกระบวนการในการป้องกันการแพ้ยาของผู้รับบริการ ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสม	0	7.4	38.3	54.3
18.มีกระบวนการคัดกรองและส่งต่อผู้ป่วยที่เหมาะสม	2.1	11.7	51.1	35.1
19.กรณีที่มีการผลิตยาตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือของผู้ประกอบโรคศิลปะที่ส่งสำหรับคนไข้เฉพาะราย หรือตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ สำหรับสัตว์เฉพาะราย และการแบ่งบรรจุยาในสถานที่ขายยา โดยคำนึงถึงการปนเปื้อน การแพ้ยา โดยต้องจัดให้มีสถานที่ อุปกรณ์ ตามที่กำหนด และเป็นไปตาม มาตรฐานการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมด้านการผลิตยาสำหรับคนไข้เฉพาะราย ของสภาเภสัชกรรม	11.7	30.9	30.9	26.5
20.ต้องจัดให้มีกระบวนการเฝ้าระวังอาการไม่พึงประสงค์ พฤติกรรมการใช้ยาไม่เหมาะสม ปัญหาคุนาพยา และรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ	1.1	27.7	42.6	28.6
21.จัดให้มีแหล่งข้อมูลอ้างอิงด้านยาที่เหมาะสมเชื่อถือได้ สำหรับใช้ในการใช้ในการให้บริการทางเภสัชกรรม เพื่อส่งเสริมการใช้ยาอย่างถูกต้อง ปลอดภัย รวมทั้งการให้บริการเภสัชสนเทศ	0	13.8	40.5	45.7
22.การจัดวางสื่อให้ความรู้และสื่อโฆษณาสำหรับผู้รับบริการ จะต้องได้รับคำยินยอมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรจากเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และให้ถือเป็นความรับผิดชอบที่เภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการจะต้องควบคุม โดยจะต้องไม่โอ้อวด ไม่บิดเบือนความจริง ไม่สร้างความเข้าใจผิดให้ผู้บริโภค และต้องผ่านการอนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย	0	13.8	38.3	47.9
23.การดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาพ ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการในร้านยาโดยบุคลากรอื่น ซึ่งมีไม่ใช่เภสัชกรหรือพนักงานร้านยา จะต้องได้รับคำยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากเภสัชกร และให้ถือเป็นความ รับผิดชอบที่เภสัชกรจะต้องควบคุม กำกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานที่ขายยาให้ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยยา หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์สุขภาพนั้น ๆ รวมทั้งกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเภสัชกรรม	3.2	12.8	36.1	47.9
24.ไม่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบและเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์	2.1	1.1	6.4	90.4

คะแนนเต็ม 3 คะแนน, 0 = ข้อกำหนดกฎหมายไม่ชัดเจน, 1 = ปฏิบัติได้น้อยสุด, 3 = ปฏิบัติได้มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ข้อกำหนดที่ 1 เรื่อง สถานที่ขายยาต้องมีความแข็งแรงก่อสร้างด้วยวัสดุที่คงทนถาวร เป็นเรื่องที่ถูกผู้ประกอบการร้านยาไม่มีความคิดเห็นว่ายากปฏิบัติได้มากที่สุด รองลงมา คือ เรื่องการไม่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบและเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ ส่วนข้อกำหนดที่ 3 เรื่อง ต้องจัดให้มีกระบวนการเฝ้าระวังอาการไม่พึงประสงค์ พฤติกรรมการใช้ยาไม่เหมาะสม ปัญหาคุณภาพยาและรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ และเรื่องกรณีที่มีการผลิตยาตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพ

เวชกรรมหรือของผู้ประกอบโรคศิลปะที่สั่งสำหรับคนไข้เฉพาะราย หรือ ตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ สำหรับสัตว์เฉพาะราย และการแบ่งบรรจุยาในสถานที่ขายยา โดยคำนึงถึงการปนเปื้อน การแพ้ยา โดยต้องจัดให้มีสถานที่ อุปกรณ์ ตามที่กำหนด และเป็นไปตามมาตรฐานการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมด้านการผลิตยาสำหรับคนไข้เฉพาะรายของสภาเภสัชกรรม เป็นเรื่องที่ถูกผู้ประกอบการร้านยาไม่มีความคิดเห็นในการปฏิบัติตามได้น้อยและน้อยที่สุดตามลำดับ

ตารางที่ 4 ข้อกำหนดของประกาศกระทรวงฯ ที่ผู้ประกอบการร้านยาไม่เห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรก

อันดับ	ข้อกำหนด	จำนวน (คน) ที่ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ (%)
ข้อ 3 วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน			
หมวด การให้บริการทางเภสัชกรรมกับผู้ป่วย			
1	ข้อที่ 20.กรณีที่มีการผลิตยาตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือของผู้ประกอบโรคศิลปะที่สั่งสำหรับคนไข้เฉพาะราย หรือผู้ประกอบวิชาชีพสัตวแพทย์ สำหรับสัตว์เฉพาะราย และการแบ่งบรรจุยาในสถานที่ขายยา โดยคำนึงถึงการปนเปื้อน การแพ้ยา โดยต้องจัดให้มีสถานที่ อุปกรณ์ ตามที่กำหนด และเป็นไปตามมาตรฐานการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมด้านการผลิตยาสำหรับคนไข้เฉพาะรายของสภาเภสัชกรรม	11	11.70
ข้อ 2 สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันต้องมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการขายยา การเก็บและการควบคุมหรือการรักษาคุณภาพยาตามลักษณะและจำนวนไม่น้อยกว่าที่กำหนด			
2	ข้อที่ 5.อุปกรณ์ที่วัดส่วนสูงคนจำนวน 1 เครื่องในสภาพที่ใช้งานได้ดี	10	10.64
3	ข้อที่ 6.อุปกรณ์สำหรับดับเพลิงจำนวน 1 เครื่องในสภาพที่สามารถพร้อมใช้งานได้ อย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในบริเวณสถานที่เก็บยา	9	9.57

จากตารางที่ 4 พบว่า ข้อกำหนดที่ผู้ประกอบการร้านยาไม่เห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ ข้อกำหนดที่ 3 ในข้อย่อยที่ 20 เรื่อง กรณีที่มีการผลิตยาตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือของผู้ประกอบโรคศิลปะที่สั่งสำหรับคนไข้เฉพาะราย หรือ ผู้ประกอบวิชาชีพสัตวแพทย์ สำหรับสัตว์เฉพาะราย และการแบ่งบรรจุยาในสถานที่ขายยา โดยคำนึงถึงการปนเปื้อน การแพ้ยา

โดยต้องจัดให้มีสถานที่ อุปกรณ์ ตามที่กำหนด และเป็นไปตามมาตรฐานการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมด้านการผลิตยาสำหรับคนไข้เฉพาะรายของสภาเภสัชกรรม (ร้อยละ 11.70) เป็นเรื่องที่ถูกผู้ประกอบการร้านยาไม่เห็นด้วยกับข้อกำหนดประกาศกระทรวงฯ มากที่สุด และรองลงมา คือข้อกำหนดที่ 2 ในข้อย่อยที่ 5 เรื่อง อุปกรณ์ที่วัดส่วนสูงคนจำนวน 1 เครื่องในสภาพที่ใช้งานได้ดี (ร้อยละ 10.64)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ประกอบการร้านยา ต่อข้อกำหนดต่าง ๆ ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน ในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557

จากการสอบถามผู้ประกอบการร้านยา เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยา

แผนปัจจุบันต่อประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยา แผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557 ผู้ประกอบการร้านยาได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคทำให้ผู้ประกอบการร้านยายังไม่สามารถปฏิบัติตามประกาศกระทรวงฯ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการร้านยาต่อข้อกำหนดต่าง ๆ ของประกาศกระทรวงฯ

ข้อกำหนด	ข้อเสนอแนะ
ข้อ 1 สถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน	
1.สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันต้องมีพื้นที่ขาย ให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยาติดต่อกันขนาดไม่น้อยกว่า 8 ตร.ม. (ทั้งนี้ไม่รวมถึงพื้นที่เก็บสำรองยา) โดยความยาวทุกด้านของพื้นที่ต้องไม่น้อยกว่า 2 ม.	- การขยายพื้นที่เป็นไปได้อย่าง เนื่องจากเป็นตึกแถวและอยู่มานานแล้วถ้าต้องขยายจะต้องมีการลงทุนเยอะมาก ทางร้านไม่มีงบประมาณขนาดนั้น จึงอยากให้รัฐบาลช่วยสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงร้านยา
3.บริเวณสำหรับให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยา ต้องเป็นสัดส่วนแยกออกจากส่วนบริการอื่นอย่างชัดเจนมีพื้นที่พอสำหรับการให้คำปรึกษาและการจัดเก็บประวัติ รวมทั้งจัดให้มีโต๊ะเก้าอี้ สำหรับเภสัชกรและผู้มาขอรับคำปรึกษาอยู่ในบริเวณดังกล่าว พร้อมทั้งมีป้ายแสดงชัดเจนว่าเป็นบริเวณสำหรับให้คำปรึกษา	- ผู้มารับบริการร้านยามักต้องการความสะดวก รวดเร็วและไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการให้คำปรึกษาด้านยา ดังนั้น รัฐบาลจึงควรสนับสนุนเรื่องการให้คำปรึกษาด้านยาให้ชัดเจน เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจอย่างถูกต้อง และเห็นถึงประโยชน์ของการให้คำปรึกษาด้านยา
4.สถานที่ขายยาต้องมีความมั่นคง มีทะเบียนบ้านที่ออกให้โดยส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่เป็นอาคารชุด ต้องเป็นพื้นที่อนุญาตให้ประกอบกิจการไม่ใช่ที่พักอาศัย	- ร้านเปิดมานาน การย้ายนั้นก็ต้องใช้งบประมาณและต้องหาที่ใหม่ จึงอยากขอให้รัฐบาลช่วยสนับสนุนเรื่องงบประมาณตรงนี้
(9.2) จัดให้มีวัสดุทึบใช้ปิดบัง บริเวณที่จัดวางยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ สำหรับปิดในเวลาที่ไม่เภสัชกรหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ และ จัดให้มีป้ายแจ้งให้ทราบว่าเภสัชกรหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่ แสดงไว้ให้ชัดเจนจากภายนอกสถานที่	- ป้ายแสดงว่าเภสัชกรไม่อยู่ก็น่าจะเพียงพอแล้ว ถ้าต้องเตรียมวัสดุทึบปิดบังอีกก็จะเปลืองงบประมาณ รัฐบาลควรช่วยสนับสนุนตรงนี้ด้วย

ตารางที่ 5 ข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการร้านยาต่อข้อกำหนดต่าง ๆ ของประกาศกระทรวงฯ (ต่อ)

ข้อกำหนด	ข้อเสนอแนะ
ข้อ 2 สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันต้องมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการขายยา การเก็บและการควบคุมหรือการรักษาคุณภาพยาตามลักษณะและจำนวนไม่น้อยกว่าที่กำหนด	
1.ตู้เย็น (เฉพาะกรณีมียาที่ต้องเก็บรักษาในอุณหภูมิที่ต่ำกว่าอุณหภูมิห้อง) จำนวน 1 เครื่องในสภาพที่ใช้ได้ตามมาตรฐาน มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการจัดเก็บยาเป็นสัดส่วนเฉพาะไม่ใช่เก็บของปะปนกับสิ่งของอื่น	- ยาแช่เย็นมีจำนวนไม่มากชนิด ไม่คุ้มค่ากับค่าไฟ ควรอนุญาตให้ใช้ชั้นใดชั้นหนึ่งได้ อาจแนะนำให้จัดเป็นโซนยา หรือ โซนอาหารให้ชัดเจนและเป็นสัดส่วน จะช่วยลดการใช้ทรัพยากรพลังงานของประเทศได้
7.ชั้นวางยาหรือ Pallet เพื่อจัดเก็บให้ยาสูงขึ้น พ้นการสัมผัสกับพื้นจำนวนเพียงพอ	- รัฐบาลควรจะอนุญาตให้เป็นตู้กระจกตั้งพื้นติดผนัง ชั้นล่างขอบสูงจากพื้นไม่มาก
ข้อ 3 วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ยาแผนปัจจุบัน	
3.พนักงานร้านยาทุกคน ต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายยาและงานที่ได้รับมอบหมาย จนสามารถปฏิบัติงานได้ดี และผ่านการอบรมอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ	- รัฐบาลควรจัดให้มีหน่วยงานที่ให้การอบรมอย่างเป็นทางการหรือมีมาตรฐาน
5.การแต่งกายของพนักงานร้านยาและบุคลากรอื่นภายในร้านขายยาต้องให้เสื้อ ป้ายแสดงตน ไม่สื้อไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจว่าเป็นเภสัชกร	- รัฐบาลควรกำหนดมาเลยว่าไม่ใช่เภสัชกรห้ามใส่เสื้อกาวน์ รวมถึงห้ามร้านหมอพื้น ร้านแว่น ใส่เสื้อกาวน์ด้วย และยังเห็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุคลากรทางการแพทย์ใส่เสื้อกาวน์เพราะยังมีข้อบังคับและบทลงโทษไม่ชัดเจน
หมวด การควบคุมคุณภาพยา	
7.ต้องมีการคัดเลือกยา และจัดหาจากผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จำหน่ายที่ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยยา และมีมาตรฐานตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต จัดเก็บ และการขนส่ง	- รัฐบาลควรมีกฎหมายควบคุมผู้ผลิต ผู้นำเข้ามากกว่า
8.ต้องมีการเก็บรักษา ยา ภายใต้สภาวะอุณหภูมิที่เหมาะสม หลีกเลี่ยงแสงแดด เป็นไปตามหลักวิชาการ เพื่อให้ยามีคุณภาพที่ดี	- รัฐบาลควรกำหนดให้มีเครื่องปรับอากาศและติดตั้งเทอร์โมมิเตอร์ตรวจวัดอุณหภูมิในพื้นที่ขายยาด้วยในทุก ๆ ร้าน
9.ต้องมีระบบตรวจสอบยาหมดอายุ, เสื่อมคุณภาพที่มีประสิทธิภาพเพื่อไม่ให้มีไว้ ณ จุดจ่ายยา	- รัฐบาลอาจต้องควบคุมไปถึงบริษัทผู้จำหน่ายยา
10.ต้องมีระบบการส่งคืนหรือทำลาย ยาที่หมดอายุ หรือ ยาเสื่อมคุณภาพ ให้ชัดเจน ถูกต้องตามหลักวิชาการ ไม่เป็นปัญหากับสิ่งแวดล้อมรวมถึงระบบการป้องกันการนำยาดังกล่าวไปจำหน่าย	- รัฐบาลควรออกกฎหมายให้บริษัทารับเปลี่ยนหรือคืนสินค้าที่หมดอายุมากกว่า
11.ต้องมีระบบการตรวจสอบคุณภาพ ยาคืนหรือยาเปลี่ยน ก่อนกลับมาจำหน่าย โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพของยาและความปลอดภัยของผู้ใช้ยา	- รัฐบาลควรออกแบบฟอร์มในระบบคอมพิวเตอร์เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และสามารถตรวจสอบได้ ในกรณีที่มียาคืนหรือยาเปลี่ยนก่อนกลับมาจำหน่าย
13.ต้องเลือกภาชนะบรรจุยาที่เหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้ยาเสื่อมสภาพก่อนเวลาอันควรพร้อมฉลากยา	- ควรมีการลงพื้นที่ตรวจสอบและมีบทลงโทษที่รุนแรงหากบรรจุยาไม่เหมาะสม เช่น ร้านยาที่ไม่ใช่เภสัชกร จัดยาชุดโดยใส่ยา 3 ตัวลงในซองเดียวกัน

ตารางที่ 5 ข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการร้านยาต่อข้อกำหนดต่าง ๆ ของประกาศกระทรวงฯ (ต่อ)

ข้อกำหนด	ข้อเสนอแนะ
หมวด การให้บริการทางเภสัชกรรมกับผู้ป่วย	
15.ต้องซักถามข้อมูลที่เป็นของผู้มารับบริการ เพื่อประกอบการพิจารณาเลือกสรรยา หรือผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย เหมาะสมกับผู้ป่วย ตามหลักวิชาการ สมเหตุสมผล ตามมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ	- ควรเผยแพร่ให้ผู้มารับบริการให้ความร่วมมือตอบข้อซักถามหลาย ๆ ทาง เพราะผู้มารับบริการบางคนเห็นว่าเป็นการจู่โจมของเภสัชกร ให้เขาได้รับรู้ถึงประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการซักถามของเภสัชกร
16.จัดให้มีฉลากบนซองบรรจุยาหรือภาชนะบรรจุยาอันตราย และยาควบคุมพิเศษที่ส่งมอบให้ผู้รับบริการ โดยต้องแสดงข้อมูลอย่างน้อย ดังต่อไปนี้ (1)ชื่อ ที่อยู่ของร้านขายยาและหมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ (2)ข้อมูลเพื่อให้ผู้รับบริการใช้ยาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ปลอดภัยติดตามได้ ดังนี้ (ก) วันที่จ่ายยา (ข) ชื่อผู้รับบริการ (ค) ชื่อยาที่เป็นชื่อสามัญทางยาหรือชื่อการค้า (ง) ความแรง (จ) จำนวนจ่าย (ฉ) ข้อบ่งใช้ (ช) วิธีใช้ยา ที่ชัดเจนเข้าใจง่าย (ซ) ฉลากช่วย คำแนะนำคำเตือน (ฌ) ลายมือชื่อเภสัชกร	- บางหัวข้อไม่อาจจะลงไปบนซองยาได้เนื่องจากจะทำให้ส่วนสำคัญถูกบดบัง เช่น ชื่อยา วิธีใช้ และฉลากช่วย ส่วนที่ทำได้ คือ ชื่อ ความแรง ข้อบ่งใช้ วิธีใช้ยา คำเตือน วันที่ นอกนั้นทำได้ยากเพราะบางครั้งผู้รับบริการไม่ยอมบอกชื่อ ส่วนลายมือชื่อเภสัชกรก็คิดว่าเกินความจำเป็นเพราะเวลาปฏิบัติจริงบนซองยาไม่มีที่พอให้ทำเช่นนั้น และจะเป็นการทำให้ข้อความจำเป็นอื่น ๆ ที่คนไข้ควรได้รับถูกลดทอนความน่าสนใจไป จึงอยากให้รัฐบาลช่วยพิจารณาข้อนี้อีกครั้ง - หากใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์พิมพ์ฉลากยาด้วย sticker อาจมีความเป็นไปได้ แต่ค่าใช้จ่ายของเครื่องทั้งชุดมีราคาสูงมาก ๆ ไม่คุ้มกับการลงทุน อยากให้รัฐสนับสนุนเพื่อผลักดันให้ทำได้จริง
19.มีกระบวนการคัดกรองและส่งต่อผู้ป่วยที่เหมาะสม	- ควรมีระบบและระเบียบที่ทำให้ชัดเจน เช่น ควรออกไปส่งต่อผู้ป่วยโดยสภากาชาดเป็นมาตรฐานเดียวกัน
21.ต้องจัดให้มีกระบวนการเฝ้าระวังอาการไม่พึงประสงค์ พฤติกรรมการใช้ยาไม่เหมาะสม ปัญหาคุณภาพยาและรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ	- อยากให้ระบุให้ชัดเจนว่าจะรายงานให้ใครระหว่าง สสจ. กับ อย. และต้องใช้วิธีไหน

ตารางที่ 6 สิ่งที่คุณประกอบการร้านยาต้องการให้รัฐช่วยเหลือและสนับสนุนในเรื่องที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ในประกาศกระทรวงฯ

ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่ (คน)	ร้อยละ (%)
เรื่อง ให้รัฐช่วยออกแบบฟอร์มให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน		
1.แบบบันทึกฉลากบนซองบรรจุยา	10	10.64
2.แบบบันทึกในการตรวจสอบคุณภาพ ยาคืนหรือยาเปลี่ยน ก่อนกลับมาจำหน่าย	5	5.32
3.แบบบันทึกที่ใช้ในกระบวนการคัดกรองและส่งต่อผู้ป่วย	3	3.19
เรื่อง สนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงร้านและจัดให้มีอุปกรณ์		
1.ปรับปรุงสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันให้มีพื้นที่ขาย ให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยาติดต่อกันขนาดไม่น้อยกว่า 8 ตร.ม.	5	5.32
2. จัดให้มีวัสดุที่บ่งชี้ปิดบัง บริเวณที่จัดวางยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ ในเวลาที่เภสัชกรไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่	4	4.26
3.จัดให้มีตู้เย็นในสภาพที่ใช้งานได้ตามมาตรฐาน	4	4.26

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

งานวิจัย สำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาต่อประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน ตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557 ในการปฏิบัติตามและความต้องการให้รัฐสนับสนุน โดยประชากรที่นำมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) ในจังหวัดนครปฐม ใช้การศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (cross sectional survey research) ทำการศึกษา ณ วันที่ 27 มี.ค. - 4 เม.ย. 2558 โดยใช้การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และมีแบบสอบถามตอบกลับมาจำนวน 94 ฉบับ จากจำนวนทั้งหมด 294 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 31.97 ซึ่งแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วน นำมารวบรวมข้อมูลวิเคราะห์และสรุปผลที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการร้านยา

กลุ่มประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงซึ่ง (ร้อยละ 61.7) มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี (ร้อยละ 36.17) มีระดับการศึกษาปริญญาตรีทางเภสัชศาสตร์ (ร้อยละ 56.38) ซึ่งศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาของภาครัฐ (ร้อยละ 74.47) ส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับร้านยาโดยเป็นผู้ประกอบการร้านยาและเป็นเภสัชกร (ร้อยละ 61.70) และร้านยาที่ไปสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ยังไม่เป็นร้านยาคุณภาพ (ร้อยละ 85.11)

ส่วนที่ 2 เป็นความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาต่อประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557

ในการปฏิบัติตามและความต้องการสนับสนุนจากรัฐในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

ในเรื่องของความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาในการปฏิบัติตามประกาศกระทรวงฯ พบว่า เรื่องที่ผู้ประกอบการร้านยามีความคิดเห็นในการปฏิบัติตามได้มากที่สุด คือ ข้อกำหนดที่ 3 วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน หมวดบุคลากร (ร้อยละ 66.17) อาจเป็นเพราะสามารถปฏิบัติได้ง่ายภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว เนื่องจากโดยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีทางเภสัชศาสตร์ จึงสามารถที่จะปฏิบัติตาม ข้อกำหนดที่ 3 วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน หมวดบุคลากร อาทิเช่น เภสัชกรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการให้บริการทางเภสัชกรรมชุมชน เภสัชกรจะต้องแต่งกายด้วยเสื้อกาวน์ และทางร้านขายยาก็สามารถกำหนดให้การแต่งกายของพนักงานร้านยาและบุคลากรอื่นภายในร้านขายยาต้องให้ใส่เสื้อ ป้ายแสดงตน ไม่สื่อก้าวไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจว่าเป็นเภสัชกรจากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งเภสัชกรและพนักงานที่ร้านขายยาสามารถปฏิบัติได้ทันที ส่วนเรื่องที่ผู้ประกอบการร้านยามีความคิดเห็นในการปฏิบัติตามได้น้อยที่สุด คือ ข้อกำหนดที่ 3 วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน หมวดการให้บริการทางเภสัชกรรมกับผู้ป่วย (ร้อยละ 13.74) เพราะเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยากและต้องใช้ระยะเวลานานในการปฏิบัติตาม อาจจะเนื่องจากข้อนี้มีข้อกำหนดที่มีความเกี่ยวข้องกับการให้บริการกับผู้ป่วยมาเกี่ยวข้องหลายอย่างดังรายละเอียดที่แสดงอยู่ในประกาศกระทรวงฯ ข้อที่ 3 โดยมีทั้งหมวดบุคลากร หมวดการควบคุมคุณภาพยา และหมวดการ

ให้บริการทางเภสัชกรรมกับผู้ป่วย จึงต้องใช้ระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลง

ส่วนในเรื่องของความต้องการการสนับสนุนจากรัฐเรื่องที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ในประกาศกระทรวงฯ ประเด็นที่พบมากที่สุด คือ เรื่องแบบบันทึก ที่ต้องการให้รัฐช่วยออกแบบบันทึกข้อมูลในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น แบบบันทึกผลลากบนซองบรรจุยา, แบบบันทึกในการตรวจสอบคุณภาพ ยาคืนหรือยาเปลี่ยน ก่อนกลับมาจำหน่าย, แบบบันทึกที่ใช้ในกระบวนการคัดกรองและส่งต่อผู้ป่วย เป็นต้น โดยสิ่งที่ผู้ประกอบการร้านยา ต้องการให้กระทรวงสาธารณสุขสนับสนุนในเรื่องที่ร้านยาไม่สามารถทำได้ คือ อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับร้านยา เช่น กระทรวงสาธารณสุข, สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น ช่วยเหลือร้านยา อาทิเช่น ในเรื่องของฉลากยาบางหัวข้อไม่อาจจะลงไปบนซองยาได้เนื่องจากจะทำให้พื้นที่สำคัญถูกบดบัง และทำได้ยากเพราะบางครั้งผู้มารับบริการไม่ยอมบอกชื่อ สำหรับเรื่องของลายมือชื่อเภสัชกร ผู้ประกอบการบางส่วนคิดว่าเกินความจำเป็นเพราะเวลาปฏิบัติจริงบนซองยาไม่มีที่พอให้ทำเช่นนั้น และจะเป็นการทำให้ข้อความจำเป็นอื่น ๆ ที่คนไข้ควรได้รับถูกลดทอนความน่าสนใจไป จึงอยากให้รัฐบาลช่วยพิจารณาข้อนี้อีกครั้งและหากมีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์พิมพ์ฉลากยาด้วย sticker อาจมีความเป็นไปได้ว่าจะสามารถช่วยเหลือผู้ประกอบการได้ แต่ค่าใช้จ่ายของเครื่องทั้งชุดมีราคาสูง ไม่คุ้มกับการลงทุน อยากให้รัฐสนับสนุนเพื่อผลักดันให้ทำได้จริง และประเด็นที่พบรองลงมา คือ เรื่องงบประมาณ ซึ่งก็

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณฤศศักดิ์ ตรงจิตการุณย์ และคณะ⁴ ปี 2549 งานวิจัยของอินทริยา อินทพันธุ์⁵ และงานวิจัยของชนกชนม์และคณะ⁶ ปี 2551 ที่ต้องการให้รัฐสนับสนุนเรื่องงบประมาณในการปรับปรุงสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันและการจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ในร้านยา เช่น ปรับปรุงสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันให้มีพื้นที่ขาย ให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยาติดต่อกันขนาดไม่น้อยกว่า 8 ตร.ม. จัดให้มีวัสดุทึบใช้ปิดบังบริเวณที่จัดวางยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ ในเวลาที่เภสัชกรไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น

เนื่องจากงานวิจัยของคณะวิจัยได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยา และได้เปิดกว้างให้ผู้ประกอบการร้านยา เขียนแสดงข้อเสนอแนะต่อข้อกำหนดต่าง ๆ ของประกาศกระทรวงฯ ในแต่ละข้อ จากนั้นนำข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามมาสรุปตามหมวดหมู่ พบว่า ข้อ 1 สถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน กำหนดให้สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันต้องมีพื้นที่ขาย ให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยาติดต่อกันขนาดไม่น้อยกว่า 8 ตร.ม., บริเวณสำหรับให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยา ต้องเป็นสัดส่วนแยกออกจากส่วนบริการอื่น, สถานที่ขายยาต้องมีความมั่นคง มีทะเบียนบ้าน, จัดให้มีวัสดุทึบใช้ปิดบัง บริเวณที่จัดวางยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ สำหรับปิดในเวลาที่เภสัชกรหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น โดยในเรื่องเหล่านี้ก็จะมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสถานที่ หรือ อุปกรณ์เสริมสำหรับใช้ในร้าน และจะต้องใช้งบประมาณลงทุนเพิ่มเติม ซึ่งหากมีความเป็นไปได้อยากจะให้ทางรัฐช่วยสนับสนุนทางด้านเงินทุนในการปรับปรุงร้านและซื้ออุปกรณ์ในร้าน และในส่วน of ข้อกำหนดที่ต้องจัดให้มีพื้นที่ให้คำปรึกษา

ด้านยา ผู้ประกอบการมีความเห็นว่าแม้จะมีบริเวณสำหรับให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยา แต่ผู้มารับบริการร้านยามักต้องการความสะดวก รวดเร็วและไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการให้คำปรึกษาด้านยา บ่อยครั้งผู้ป่วยมักรีบกลับบ้านเนื่องจากขออาศัยคนอื่นมาบ้างหรือรถเข้าหมู่บ้านจะหมดบ้าง จึงทำให้ไม่สนใจที่จะรับฟัง ซึ่งในต่างประเทศมีการออกกฎหมายบังคับให้เภสัชกรต้องให้คำปรึกษาแก่ผู้รับบริการจนเข้าใจ หากไม่ทำก็จะถือว่าละเมิดไม่ปฏิบัติเป็นความผิด และหากผู้ป่วยเร่งรีบไม่ประสงค์ที่จะรับฟัง ก็ต้องมีการลงนามว่ารับรู้ว่ามีการบริการแต่ตนเองไม่มีเวลารับฟังได้⁷ ส่วนประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายบังคับเหมือนต่างประเทศ ดังนั้น รัฐบาลจึงควรสนับสนุนเรื่องการให้คำปรึกษาด้านยาให้ชัดเจน เช่น รมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ วิทยุ สื่ออินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับความสำคัญในการให้คำปรึกษาด้านยา เพื่อให้ประชาชนเข้าใจอย่างถูกต้องและเห็นถึงประโยชน์ของการให้คำปรึกษาด้านยา และภาคธุรกิจร้านยาเกิดการใช้พื้นที่ในส่วนของการให้คำปรึกษาด้านยาให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ในส่วนของ ข้อ 2 สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันต้องมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการขายยา การเก็บและการควบคุมหรือการรักษาคุณภาพยาตามลักษณะและจำนวนไม่น้อยกว่าที่กำหนด เช่น กำหนดให้มีตู้เย็น (เฉพาะกรณีมียาที่ต้องเก็บรักษาในอุณหภูมิที่ต่ำกว่าอุณหภูมิห้อง) จำนวน 1 เครื่อง ไม่ใช่เก็บของปะปนกับสิ่งของอื่น, ชั้นวางยา เพื่อจัดเก็บให้ยาสูงขึ้น พ้นการสัมผัสกับพื้น เป็นต้นในเรื่องนี้ผู้ประกอบการร้านยาก็มีข้อเสนอแนะไปในทางขอลดข้อกำหนดต่าง ๆ ไม่ให้เคร่งครัดเกินไป เช่น ยาแช่เย็นมีจำนวนไม่มากชนิด ไม่

คุ้มค่ากับค่าไฟ ควรอนุญาตให้ใช้ชั้นใดชั้นหนึ่งได้ อาจแนะนำให้จัดเป็นพื้นที่หรือโซนอาหารให้ชัดเจนและเป็นสัดส่วน จะช่วยลดการใช้ทรัพยากรพลังงานของประเทศได้ ซึ่งข้อนี้ก็จะต้องดูว่าในร้านยามียาที่ต้องเก็บในตู้เย็นหรือไม่ ซึ่งตามแนวทางการเก็บรักษา (storage condition) ของปรียา อาริมิตร และคณะ⁸ กล่าวในแนวทางการปฏิบัติการตรวจสอบอุณหภูมิตู้เย็นที่เก็บยาว่า ตู้เย็นที่เก็บยาควรมีอุณหภูมิอยู่ในช่วง 2-8°C ดังนั้นต้องทำการตรวจสอบอุณหภูมิตู้เย็น ซึ่งต้องใช้เทอร์โมมิเตอร์มาตรฐานสำหรับบันทึกอุณหภูมิที่สูงสุดและต่ำสุดในรอบวัน มีการบันทึกอุณหภูมิอย่างน้อยวันละ 1-3 ครั้ง โดยใช้แบบฟอร์มบันทึกอุณหภูมิ หากอุณหภูมิไม่อยู่ในช่วง 2-8°C ให้รีบป้อนควบคุมอุณหภูมิตู้เย็นแล้วทำการติดตามอุณหภูมิตู้เย็นอย่างใกล้ชิดอีกครั้ง หากไม่สามารถปรับให้อุณหภูมิอยู่ในช่วงที่กำหนดได้ภายใน 24 ชม. ควรรีบตรวจสอบหาสาเหตุ และเปลี่ยนที่เก็บยาให้เหมาะสมทันที ซึ่งในข้อนี้ก็มีความเป็นไปได้ที่ผู้ประกอบการจะสามารถปฏิบัติตามที่เสนอแนะมาข้างต้น แต่จะต้องให้ผู้ประกอบการมีการวัดและจดบันทึกอุณหภูมิตามแนวทางปฏิบัติการตรวจสอบอุณหภูมิตู้เย็นที่เก็บยา ที่ได้กล่าวมาข้างต้น และ ข้อ 3 วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน แบ่งย่อยออกเป็น 3 หมวด ได้แก่ 1) หมวดบุคลากร ผู้ประกอบการร้านยามีข้อเสนอแนะให้มีหน่วยงานที่ให้การอบรมพนักงานร้านยาทุกคนอย่างเป็นทางการหรือมีมาตรฐาน และเสนอให้รัฐบาลกำหนดข้อบังคับและบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับบุคคลที่ไม่ใช้เภสัชกรที่ใส่เสื้อกาวน์ปฏิบัติงาน หรือขายยาในร้านขายยา โดยที่เภสัชกรจะต้องแต่งกายด้วยเสื้อกาวน์สีขาว ติดเครื่องหมายสัญลักษณ์

ของสภาเภสัชกรรม และมีป้ายแสดงตน ซึ่งเป็นไปตามความเหมาะสมแก่ฐานะและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพเภสัชกรรม ที่ควรแสดงตนให้แตกต่างจากพนักงานร้านยาและบุคลากรอื่นภายในร้านขายยา ส่วนการแต่งกายของพนักงานร้านยาและบุคลากรอื่นภายในร้านขายยาต้องให้สีเสื้อ ป้ายแสดงตน ไม่สื่อไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจว่าเป็นเภสัชกร 2) หมวดการควบคุมคุณภาพยา ผู้ประกอบการร้านยามีข้อเสนอแนะอยากให้ออกแบบตั้งแต่กระบวนการผลิต นำเข้า เก็บรักษา จำหน่าย โดยไม่ได้มุ่งเน้นมาเพียงแต่ร้านยาเท่านั้น เช่น ข้อกำหนดที่กำหนดให้ต้องมีระบบตรวจสอบยาหมดอายุ, เสื่อมคุณภาพที่มีประสิทธิภาพเพื่อไม่ให้มีไว้ ณ จุดจ่ายยา ผู้ประกอบการก็มีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลอาจต้องควบคุมไปถึงบริษัทผู้จำหน่ายยา เป็นต้น และ 3) หมวดการให้บริการทางเภสัชกรรมกับผู้ป่วย กำหนดให้ต้องซักถามข้อมูลที่เป็นของผู้มารับบริการ, ฉลากบนซองยา, กระบวนการคัดกรองและส่งต่อผู้ป่วย, ต้องจัดให้มีกระบวนการเฝ้าระวังและรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ผู้ประกอบการร้านยามีข้อเสนอแนะไปในทางที่ต้องการให้รัฐช่วยเผยแพร่ให้ผู้มารับบริการให้ความร่วมมือตอบข้อซักถาม, แบบบันทึก ที่ต้องการให้รัฐช่วยออกแบบบันทึกข้อมูลในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน, มีแบบฟอร์มการคัดกรองและส่งต่อที่เป็นมาตรฐานและผู้ประกอบการบางรายยังไม่ทราบว่ารายงานการเฝ้าระวังไปยังหน่วยงานใด เป็นต้น

ดังนั้น จุดสำคัญและข้อเสนอแนะสำคัญสำหรับการพัฒนาร้านยาเพื่อดูแลการใช้ยาให้ดีขึ้นที่ได้จากงานวิจัยนี้ คือ ผู้ประกอบการร้าน

ยาต้องการให้รัฐช่วยเหลือและสนับสนุนในเรื่องที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ในประกาศกระทรวงฯ เช่น เรื่องให้รัฐออกแบบฟอร์มที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยเฉพาะในเรื่องฉลากบนซองบรรจุยา และเรื่องงบประมาณ โดยเฉพาะในเรื่องปรับปรุงสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันให้มีพื้นที่ขาย ให้คำปรึกษา และแนะนำการใช้ยาติดต่อกันขนาดไม่น้อยกว่า 8 ตร.ม. ซึ่งจะเป็นเรื่องน่าเสียดายมากหากมีร้านยาที่มีศักยภาพพร้อมที่จะเป็นร้านยาคุณภาพแต่มีอุปสรรคดังที่ได้กล่าวมา ส่งผลให้ร้านยาเหล่านั้นต้องปิดกิจการลง หรือไม่สามารถเข้าสู่ร้านยาคุณภาพได้ ร้านยาที่มีคุณภาพก็จะลดลง ประชาชนบางส่วนอาจเข้าถึงการรักษาเบื้องต้นที่มีคุณภาพได้ยากยิ่งขึ้น แต่หากมีการช่วยเหลือจากทางรัฐโดยสนับสนุนอุปกรณ์และเงินทุนในการปรับปรุงร้าน, สนับสนุนเรื่องการทำคำปรึกษาด้านยาให้ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนเข้าใจอย่างถูกต้องและเห็นถึงประโยชน์ของการให้คำปรึกษาด้านยา เพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่ในส่วนของการให้คำปรึกษาด้านยาให้เกิดประโยชน์, จัดสรรให้มีหน่วยงานที่ให้การอบรมพนักงานร้านยาทุกคนอย่างเป็นทางการหรือมีมาตรฐาน, กำหนดข้อบังคับและบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับบุคคลที่ไม่ใช่เภสัชกร หรือบุคคลที่ไม่ใช่บุคลากรทางการแพทย์ที่สวมใส่เสื้อกาวน์, การควบคุมคุณภาพยาผู้ประกอบการร้านยาให้ออกแบบตั้งแต่กระบวนการผลิต นำเข้า เก็บรักษา จำหน่าย โดยไม่ได้มุ่งเน้นมาเพียงแต่ร้านยาเท่านั้น, มีการจัดทำเอกสารต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเช่นจัดทำฉลากซองยา โดยพิมพ์ฉลากยาด้วย sticker และการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการทราบเกี่ยวกับการรายงานการเฝ้าระวังให้ทราบ

โดยทั่วกัน ก็จะส่งผลให้ร้านยาเข้าสู่ร้านยาคุณภาพได้มากขึ้น และการที่ในขนาดร้านยาทุกร้านก็ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของประกาศกระทรวงฯ เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ GPP หรือมาตรฐานตามวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน กำหนดขึ้นและได้รับการยอมรับจากองค์การอนามัยโลกและสมาพันธ์เภสัชกรรมนานาชาติ (FIP) ซึ่ง FIP จะกำหนดมาตรฐานเวชปฏิบัติที่ดีในการควบคุมคุณภาพร้านยาให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล รวมถึงควบคุมการจ่ายยาโดยเภสัชกร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาร้านยาให้มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น⁹ ส่งผลให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้มากขึ้น และประโยชน์ที่ประชาชน หรือผู้บริโภคจะได้รับจากร้านยาคุณภาพคือ ทำให้ผู้บริโภคมั่นใจได้ว่าจะได้รับบริการที่มีคุณภาพ มีหลักปฏิบัติที่เชื่อถือและตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยที่ทำการศึกษาร้านยาในจังหวัดนครปฐม ซึ่งมีประชากรในการศึกษาไม่มาก ดังนั้นหากจะมีงานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาจากประชากรทั้งประเทศ เพราะในปัจจุบันมีร้านขายยาแผนปัจจุบันทั้งคนและสัตว์ทั้งหมด 19,245 ร้าน ร้อยละ 73 อยู่ในภูมิภาค ในจำนวนนี้ผ่านการรับรองจากสภาเภสัชกรรม เป็นร้านยาคุณภาพแล้วเพียง 972 ร้าน กระจายทั่วประเทศ¹⁰ จึงยังมีร้านยาอีกจำนวนมากที่ยังไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดของประกาศกระทรวงฯ เพื่อเข้าสู่การรับรองเป็นร้านยาคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

1. Nitisarongkarin C. Why should be accredited drugstore [Internet]. n.d. [cited 2014 Sep 12]. Available from: <http://www.pharcpa.com/oldweb/drugstore.html>
2. Wimonkittipong S. (draft) new ministerial regulation...The revolution of drug store for AEC [Internet]. 2014 [cited 2014 Aug 28]. Available from: <http://newsser.fda.moph.go.th/advancepharmacy/2009/news.php>.
3. International Pharmaceutical Federation. Good Pharmacy Practice [Internet]. n.d. [cited 2014 Aug 28]. Available from: https://www.fip.org/good_pharmacy_practice.
4. Tongjidakarn N, Tolthong P, Apinunjarupong P, Wisuti S. Survey of the pharmacists' opinions who own the drugstore in Bangkok after being accredited by the thai pharmacy council. [dissertation]. Nakhon pathom: Silpakorn University; 2006.
5. Intapun I. PC4 The evaluation of good pharmacy practice compliance in Lamphun [Internet]. 2015 [cited 2015 Apr 23]. Available from: http://www.thaihealthconsumer.org/cphcp/2557_03/Report_con.pdf
6. Niamkun C, Verachingchai T, Piyaamomphun V, Autawasilawakun S. The ability of drug store to develop for attain Good Pharmacy Practice case study in Nakhon

- Pathom. [dissertation] Nakhon Pathom: Silpakorn University; 2008.
7. Papunwattana M. Sara-Pun-Ya-3. The pharmaceutical association of Thailand under royal patronage. [Internet]. 2012 June [cited 2015 Nov 2]. Available from: www.pharmyaring.com/download/drug_sharing3_pdf.pdf
 8. Arimit P, Phunkian R, Chanatapraporn P. Storage condition. Pharmacy division Srinagarind Hospital. [Internet]. 2013 [cited 2015 Nov 2]. Available from: http://www.md.kku.ac.th/pharmacy/index.php?f=detail_rule&id=6
 9. Bureau of information, office of the permanent secretary, MOPH. Thai FDA show that 136 drugstores attain world standard in 10,000 drugstores.[Internet]. 2007 June 28 [cited 2014 Sep 12]. Available from: http://www.moph.go.th/ops/iprg/include/admin_hotnew/show_hotnew.php?idHot_new=6504
 10. Somboonsuk B. Ministry of Public Health Enact GPP for consumer protection. Bureau of information, Ministry of Public Health. [Internet]. 2015 Apr 26 [cited 2015 Nov 2]. Available from: http://pr.moph.go.th/iprg/include/admin_hotnew/show_hotnew.php?idHot_new=72462